

Naslov originala:
THE LAWS OF HUMAN NATURE
Robert Greene

Copyright © 2018 by Robert Greene, Inc. All rights reserved.
Copyright © 2022 ovog izdanja KONTRAST izdavaštvo

Za izdavača:
Vladimir Manigoda

Urednica:
Jelena Nidžović

Prevod:
Jelena Nidžović
Slobodan Damnjanović

Lektura i korektura:
Kontrast izdavaštvo
Katarina Stojnić

Dizajn korica:
Tijana Kazimirović

Prelom:
Anica Lapčević

Štampa:
F.U.K. d.o.o.

Tiraž:
1.000

Izdavač:
Kontrast, Beograd
Klaonička 2, Zemun
e-mail: jakkontrast@gmail.com
kontrastizdavastvo.com
facebook.com/KontrastIzdavastvo

ROBERT GRIN

ZAKONI LJUDSKE PRIRODE

KONTRAST

Beograd, 2022.

Mojoj majci

Sadržaj

Uvod / 11

1. Ovladajte svojom emocionalnom svešću / 21

Zakon iracionalnosti

- Unutrašnja Atena / 21
- Prvi Korak: Prepoznajte pristrasnosti / 34
- Drugi korak: Čuvajte se razdražljivosti / 37
- Treći korak: Strategije za jačanje racionalnog „ja” / 42

2. Transformišite samoljublje u empatiju / 47

Zakon narcizma

- Spektar narcizma / 47
- Četiri primera narcističkih tipova / 58

3. Prozrite tuđe maske / 75

Zakon igranja uloga

- Drugi jezik / 75
- Veštine posmatranja / 84
- Kjučevi za dešifrovanje / 87
- Umeće upravljanja utiscima / 96

4. Utvrdite snagu ljudskog karaktera / 101

Zakon kompulzivnog ponašanja

- Obrazac / 101
- Pokazatelji karaktera / 112
- Toksični tipovi / 117
- Superiorni karakter / 122

5. Postanite neuhvatljivi predmet želje / 127

Zakon želje

- Objekat želje / 127
- Strategije za stimulisanje želje / 137
- Vrhovna želja / 141

6. Uzdignite svoju perspektivu / 143

Zakon kratkovidosti

- Trenuci bezumlja / 143
- Četiri znaka kratkovidosti i načini da ih prevaziđete / 153
- Dalekovidi čovek / 159

7. Ublažite nečiji otpor potvrđivanjem njihovog mišljenja o sebi / 161

Zakon defanzivnosti

- Igra uticaja / 161
- Pet strategija za majstorsko ubeđivanje / 175
- Fleksibilna svest – strategije sopstva / 184

8. Promenite svoj položaj promenom stava / 187

Zakon samosabotaže

- Vrhovna sloboda / 187
- Zatvoren (negativan) stav / 199
- Otvoren (pozitivan) stav / 205

9. Suočite se sa svojom mračnom stranom / 211

Zakon potiskivanja

- Mračna strana / 211
- Dešifrovanje Senke: kontradiktorno ponašanje / 226
- Ucelovljena ličnost / 230

10. Zaštitite se od krhkog ega / 237

Zakon zavisti

- Fatalni prijatelji / 237
- Znaci zavisti / 248
- Tipovi zavidljivaca / 251
- Pokretači zavisti / 256
- Sloboda od zavisti / 259

11. Upoznajte sopstvene granice / 263

Zakon grandioznosti

- Zabluda o uspehu / 263
- Grandiozni lider / 280
- Praktična grandioznost / 284

12. Povežite se sa muškim ili ženskim aspektima unutar vas / 289

Zakon polne rigidnosti

- Autentičan rod / 289
- Rodne projekcije – tipovi / 307
- Izvorni muškarac/žena / 313

13. Napredujte zahvaljujući osećaju svrhe / 321

Zakon besciljnosti

- Glas / 321
- Strategije za razvoj istaknutog osećaja svrhe / 341
- Primamljivost lažnih svrha / 346

14. Izborite se protiv negativnog uticaja grupe / 353

Zakon konformizma

- Eksperiment sa ljudskom prirodom / 353
- Dvor i njegovi dvorani / 382
- Istinska grupa / 388

15. Navedite ih da žele da vas slede / 395

Zakon nestalnosti

- Prokletstvo umišljene privilegovanosti / 395
- Strategije za uspostavljanje autoriteta / 416
- Unutrašnji autoritet / 422

16. Otkrijte neprijateljstvo iza prijateljske spoljašnjosti / 425

Zakon agresije

- Sofisticirani agresor / 425
- Izvor ljudske agresije / 443
- Pasivna agresija – njeni vidovi i načini da se izborite s njom / 451
- Kontrolisana agresija / 459

17. Uхватite istorijski trenutak / 465

Zakon generacijske kratkovidosti

- Veliki talas / 465
- Fenomen generacijskog / 483
- Generacijski obrasci / 486
- Strategije za korišćenje duha vremena / 493
- Čovek sa one strane vremena i smrtnosti / 497

18. Razmišljajte o našoj zajedničkoj smrtnosti / 503

Zakon poricanja smrti

- Kao grom iz vedra neba / 503
- Filozofija života zasnovana na izvesnosti smrti / 517

Zahvalnice / 525

Izabrana bibliografija / 527

Beleška o autoru / 531

Uvod

„Kad se susretnete s prostotom ili glupošću... nemojte dozvoliti da vam pokvare raspoloženje, već ih shvatite kao širenje saznanja – novu činjenicu o ljudskom karakteru. Vaš stav prema toj činjenici treba da bude nalik stavu minerologa koji je pronašao zanimljiv primerak minerala.”

Artur Šopenhauer

Tokom života, nužno moramo da imamo posla sa raznoraznim ljudima koji nam donose nevolje i čine život teškim i neprijatnim. Neki od njih su lideri ili šefovi, neki kolege, a neki poznanici. Oni mogu biti agresivni ili pasivno-agresivni, ali svi su majstori za poigravanje našim emocijama. Često deluju šarmantno i osvežavajuće samouvereno, i puni su ideja i entuzijazma, pa nije ni čudo što padamo pod njihove čini. Tek kad postane suviše kasno, otkrivamo da je njihova samouverenost iracionalna, a da su im ideje nepromišljene. U kolegijalnom okruženju, oni mogu biti ti koji sabotiraju naš rad ili karijeru iz potajne zavisti, motivisani željom da nas degradiraju. A možemo, na sopstveni užas, otkriti kako su nas iskoristili kao sredstvo za postizanje sopstvenih ciljeva.

U takvim situacijama po pravilu smo uhvaćeni na prepad, budući da ne očekujemo takvo ponašanje. Takvi tipovi ljudi spremni su da izmišljenim pričama pravdaju svoje postupke ili nađu žrtvenog jarca na koga će svaliti krivicu za svoja dela. Oni su u stanju da nas zbune i pometu, da nas uvuku u dramu koju kontrolišu. Možemo se buniti ili ljutiti, ali na kraju svega, osećamo se prilično bespomoćno – šteta je napravljena. Onda se pojavi druga osoba koja pripada istom tipu, pa se ista priča ponavlja.

Često zapažamo slično osećanje bespomoćnosti i konfuzije kada je reč o nama samima i našem ponašanju. Na primer, iznenada kažemo nešto što vređa našeg šefa, ili kolegu, ili prijatelja – nismo sasvim sigurni odakle su te reči došle, ali frustrirano uviđamo da smo, izgovarajući ih, dozvolili da iz nas isticu bes ili napetost, i to tako da se kasnije kajemo. Ili se ponekad iz sveg srca upustimo u neki projekat ili plan, a kasnije uvidimo da je to bilo prilično suludo i nepotrebno rasipanje vremena. Ili se možda zaljubimo u pogrešnu

osobu, što i sami znamo, ali ne možemo da se obuzdamo. Šta nas je spopalo, pitamo se?

U takvim situacijama, shvatamo da smo žrtva autodestruktivnih oblica ponašanja za koje se čini da ih ne možemo kontrolisati. Čini nam se da u nama živi neko koga ne poznajemo, neki mali demon koji dela mimo naše volje i svojim delanjem nas navodi da činimo pogrešne stvari. Taj stranac unutar nas poprilično je čudan ili u najmanju ruku čudniji nego što zamišljamo sebe.

Ono što možemo reći o te dve stvari – o tuđim rđavim i našim povremeno iznenađujućim postupcima – jeste da obično nemamo predstavu o tome šta ih uzrokuje. Obično pribegavamo nekim jednostavnim objašnjenjima, poput „to je zla osoba, pravi sociopata” ili „ne znam šta me je spopalo, nisam bio sav svoj”. Ali ta pripremljena objašnjenja ne vode ka shvatanju uzroka datog ponašanja i ne mogu sprečiti da se isti obrasci pojave i u budućnosti. Istina je sledeća: mi opažamo samo površinu i emotivno reagujemo na ono što ljudi kažu i čine. Stvaramo poprilično simplifikovane predstave o sebi i drugima. Zadovoljavamo se najlakšim i najpodesnijim pričama koje upućujemo sebi.

Međutim, šta bi se desilo ako bismo zavirili ispod površine, zaronili dublje i potražili prave uzroke ljudskog ponašanja? Šta ako bismo mogli shvatiti zbog čega nas neki ljudi mrze i nastoje da sabotiraju naš rad, i zašto sebe doživljavaju kao nepogrešive, takoreći božanske osobe? Šta ako bismo mogli dokučiti zašto ljudi odjednom počinju da se ponašaju iracionalno i otkrivaju mračnu stranu svog karaktera; ili zašto su uvek spremni da pribegnu racionalizaciji svog ponašanja; ili zašto uvek biramo lidere koji u bude najgore u nama? Šta bi bilo da možemo baciti pogled u dubinu ljudske ličnosti i pravilno proceniti nečiji karakter i tako izbeći odnose koji će nam naneti veliku emocionalnu štetu?

Ako bismo zaista shvatali korene ljudskog ponašanja, destruktivnim tipovima teže bi polazilo za rukom da se izvuku. Ne bismo bili tako lako šarmirani i zavedeni. Bili bismo u stanju da predvidimo njihove podle i manipulativne maneuvre i prozremo njihove priče. Ne bismo dozvolili da nas uvuku u svoje drame, jer bismo unapred znali da njihova kontrola zavisi od naše uključenosti. Najzad bismo uspeli da ih lišimo moći nad nama jer bismo imali sposobnost da pogledamo u dubine njihovih karaktera.

Slično važi i za nas: šta bi bilo da možemo pogledati u sebe i utvrditi izvor zabrinjavajućih emocija i zašto one upravljaju našim ponašanjem, često protivno našim pravim željama i namerama? Šta bi bilo da možemo razumeti šta je ono što nas prisiljava da želimo ono što drugi imaju, ono što čini da se tako snažno poistovećujemo sa grupom pa preziremo ljude koji joj ne pripadaju? Šta bi bilo da možemo otkriti šta nas tera da lažemo o tome ko smo ili nehotice guramo ljude od sebe?

Ako bismo imali sposobnost da bolje razumemo tog stranca u sebi, shvatili bismo da nije reč ni o kakvom strancu, već o nama samima, i da smo

mного složeniji, zanimljiviji i tajanstveniji nego što nam se čini. S takvom svešću, mogli bismo razbiti negativan obrazac ponašanja i uspostaviti kontrolu nad onim što radimo i što nam se dešava.

Jasna i razgovetna predstava o sebi i drugima mogla bi na mnoge načine promeniti kurs naših života, ali najpre moramo ukloniti uvreženu predrasudu: skloni smo da mislimo kako je naše ponašanje snažno utemeljeno u našoj svesti i volji. Pomisao da nismo uvek u stanju da kontrolišemo svoje ponašanje zastrašujuća je, *ali to je zapravo istina*. Potčinjeni smo silama uskladištenim duboko u nama, koje deluju ispod površine naše svesti i ponekad presudno utiču na naše ponašanje. Mi vidimo posledice – misli, raspoloženja i postupke – ali nemamo svesni pristup onome što zapravo pokreće naše emocije i primorava nas da se ponašamo na određene načine.

Pogledajmo, na primer, svoj bes. Najčešće smatramo da ga je izazvala neka grupa ili pojedinac. Ali da smo poštteni prema sebi i da se udubimo u sopstvenu ličnost, uvideli bismo da su uzroci našeg besa i frustracije mnogo dublji. Ponekad su izazvani uspomnama iz detinjstva ili posebnim okolnostima. Možemo dokučiti obrazac po kome nešto izaziva bes u nama. Ali u trenutku kada ga osetimo, nismo racionalni i nemamo jasnu svest o onome što se u nama zbiva – samo se prepustimo emociji i optužujemo druge. Nešto slično možemo reći za čitav spektar emocija koje osećamo – specifični tipovi događaja iznenada pokrenu samopouzdanje, ili nesigurnost, ili anksioznost, ili privučenost nekoj osobi, ili želju da budemo u centru pažnje.

Nazovimo sve ove sile koje deluju u nama *ljudskom prirodom*. Ljudska priroda je delo posebne strukture našeg mozga, konfiguracije nervnog sistema i načina na koji obrađujemo sopstvene emocije, a svi ovi činioci rezultat su evolucije naše vrste tokom, približno, pet miliona godina. Mnoga svojstva naše prirode možemo pripisati posebnosti evolucije nas kao društvenih životinja, usmerenih pre svega na opstanak i preživljavanje – učenje saradnje s drugima, usklađivanje naših postupaka sa postupcima grupe na višem nivou, stvaranje novih vidova komunikacije i novih oblika održavanja discipline grupe. Ovaj rani razvoj živi u nama i nastavlja da određuje naše ponašanje, čak i u modernom i sofisticiranom svetu u kakvom danas živimo.

Ilustracije radi, osvrnite se na evoluciju ljudskih emocija. Opstanak naših najranijih predaka zavisio je od njihove sposobnosti da sarađuju jedni s drugima, mnogo pre pojave jezika. U njima su se razvile nove i složene emocije – radost, stid, zahvalnost, ljubomora, osvetoljubivost i tako dalje. Znaci ovih emocija mogli su se odmah čitati s njihovih lica, pa su otud brzo i delotvorno saopštavali svoja raspoloženja. Postali su izrazito propustljivi kada je reč o tuđim emocijama i ta svest je čvršće povezivala članove grupe, tako da su radost ili tugu osećali kao jedno, i ostali ujedinjeni, suočeni sa opasnošću.

Do dana današnjeg, ostali smo veoma podložni raspoloženjima i emocijama ljudi koji nas okružuju i koji u nama izazivaju čitav niz ponašanja – nesvesno podražavanje drugih, želja da imamo ono što oni imaju, predavanje

viralnim osećanjima ljutnje ili gneva. Uobražavamo da postupamo po svojoj volji, nesvesni toga koliko na naše emocije i ponašanje utiče ono što drugi članovi grupe misle i osećaju.

Možemo da ukažemo i na druge snage nastale u dalekoj prošlosti, koje na sličan način određuju naše svakodnevno ponašanje – na primer, naša potreba da sebe stalno rangiramo i određujemo svoje samopoštovanje na osnovu statusa u grupi jeste svojstvo koje se može uočiti među svim kulturama lovaca-sakupljača, čak i među šimpanzama. Isto važi i za naše plemenske instinkte koji nas navode da ljude delimo na članove zajednice i autsajdere. Tim prvobitnim osobinama možemo dodati i potrebu da nosimo masku, te da njom prikrivamo bilo kakvo ponašanje koje naše pleme ne prihvata. Maska je dovela do formiranja Senke ličnosti, a ona se sastoji iz svih mračnih želja koje smo potisnuli. Naši preci su razumeli Senku i njene opasnosti i verovali da je potekla iz duhova i demona koje je trebalo isterati. Mi se oslanjamo na sličan doživljaj, što se vidi u izrazu „nešto me je spopalo”.

Kad ova prvobitna sila dospe do svesti, moramo da reagujemo na nju, obično je površno tumačeći istog časa, ne razumevajući je sasvim, a ta reakcija obično zavisi kako od okolnosti, tako i od naše ličnosti. Zahvaljujući načinu na koji smo se kao vrsta razvijali, u našoj prirodi postoji ograničen broj sila ljudske prirode i one vode do gorepomenutih ponašanja – između ostalog zavisti, oholosti, iracionalnosti, kratkovidosti, konformizma, agresivnosti, pasivne agresije. U ove snage takođe spadaju i empatija i drugi pozitivni vidovi ljudskog ponašanja.

Hiljadama godina, sudbina čoveka bila je da, u nastojanju da shvati sebe i svoje ponašanje, „pipa po mraku”. Istrajavali smo u mnogim iluzijama o ljudskoj životinji, umišljajući kako smo čudotvorno potekli iz božanskog izvora, od anđela umesto od primata. Tragove svoje prvobitne prirode doživljavali smo kao duboko uznemirujuće, kao nešto što treba poreći i potisnuti. Koristili smo razne oblike racionalizacije i opravdanja da bismo prikrili mračne strane svoje prirode, zbog čega je pojedinim ljudima bilo lakše da nađu opravdanje za čak i najneprijatnije ponašanje. Ipak, najzad smo dospeli do tačke u kojoj možemo prihvatiti istinu o tome ko smo, zahvaljujući sumi znanja o ljudskoj prirodi koju smo dosad akumulirali.

Možemo da se poslužimo ogromnom literaturom iz oblasti psihologije nastalom tokom poslednjih stotinu godina, uključujući iscrpne studije o detinjstvu i njegovom uticaju na naš kasniji život (Melani Klajn, Džon Bolbi, Donald Vinikot), kao i radove posvećene korenima narcizma (Hajnc Kohut), nesvesne strane naše ličnosti (Karl Jung), korenima empatije (Sajmon Baron-Koen), i konfiguraciji naših emocija (Pol Ekman). Možemo koristiti najnovije rezultate naučnih istraživanja, kao što su istraživanje mozga (Antonio Damasio, Žozef E. Ledu), proučavanja naše jedinstvene biološke građe (Edvard O. Vilson), studije o odnosu tela i svesti (V. S. Ramačandran), najnovija otkrića o prirodi primata (Frans de Val), lovaca i

skupljača plodova, kao i rezultate proučavanja našeg ekonomskog ponašanja (Danijel Kaneman) i delovanja unutar grupe (Vilfred Bion, Eliot Aronson).

Možemo, takođe, uključiti i dela određenih filozofa (Artur Šopenhauer, Fridrih Niče, Hose Ortega i Gaset) koji su osvetlili mnoge aspekte ljudske prirode, kao i dela mnogih pisaca (Džordž Eliot, Henri Džejms, Ralf Elison) koji su najosetljiviji kada je reč o teško dostupnim stranama našeg ponašanja. Na kraju krajeva, možemo koristiti bogatu biografsku literaturu koja je danas dostupna, a koja otkriva dubine i komponente ponašanja u ljudskoj prirodi.

Ova knjiga je pokušaj da se sabere ova ogromna suma znanja i ideja iz različitih oblasti (za ključne izvore, videti bibliografiju), da se sastavi tačan i poučan vodič za ljudsku prirodu, zasnovan na dokazima, a ne na partikularnim stanovištima ili moralizatorskim sudovima. Ona je brutalno realistična procena naše vrste i analizira to ko smo kako bismo svesnije delali.

Knjigu *Zakoni ljudske prirode* treba shvatiti kao sredstvo za dešifrovanje našeg ponašanja – uobičajenog, čudnog, destruktivnog, uopšte čitavog registra. Svako poglavlje bavi se posebnim aspektom ili zakonom ljudske prirode. Nazivamo ih zakonima, s obzirom na to da mi ljudi težimo da pod uticajem elementarnih sila reagujemo na relativno predvidljive načine. Svako poglavlje sadrži priču o nekoj izuzetnoj ličnosti ili ličnostima, koja (na negativan ili pozitivan način) ilustruje dati zakon. Pored toga, svako sadrži ideje i strategije za postupanje prema sebi i drugima u svetlu tog zakona. Svako poglavlje završava se uputstvom za transformisanje ove elementarne sile u nešto pozitivnije i produktivnije, aktivnije, što nam pruža priliku da više ne budemo pasivni robovi ljudske prirode.

Možda ćete biti u iskušenju da doživite ovo znanje kao pomalo staromodno. Možete pomisliti kako smo danas obrazovaniji i u tehničkom smislu znatno napredniji; da smo progresivni i prosvetljeni; da smo svoje korene ostavili iza sebe; da sada iznova stvaramo svoju prirodu. Ali istina se zapravo nalazi na suprotnoj strani – nikada nismo bili toliko u vlasti svoje prvobitne prirode i njenih destruktivnih sila kao sada. Zanimanje ove istine u suštini je igranje vatrom.

Zapazite kako je propustljivost naših emocija samo povećana zahvaljujući društvenim mrežama, gde se neprestano šire zarazne ideje i gde su najmanipulativniji lideri u stanju da nas iskoriste i kontrolišu. Zapazite agresiju koja se danas otvoreno pokazuje u virtuelnom svetu, u kome je mnogo jednostavnije igrati se s mračnom stranom ljudske ličnosti, bez posledica. Obratite pažnju na to kako su se naše sklonosti da se poredimo s drugima, da osećamo zavist i tragamo za statusom preko dobijanja pažnje samo pojačale, zahvaljujući tome što smo u prilici da tako brzo komuniciramo sa mnogo ljudi. I konačno, uočite kako su naše plemenske tendencije pronašle savršeni medijum za ispoljavanje – možemo naći grupu s kojom ćemo se identifikovati, ojačati naše plemenske stavove u virtuelnoj

eho-komori i demonizovati sve koji joj ne pripadaju, što najposle vodi do formiranja rulje s porivom da zastrašuje. Potencijal za kaos koji potiče od primitivne strane naše prirode samo se povećao.

Zaključak je sasvim jednostavan: ljudska priroda je jača od svakog pojedinca, od svake institucije i tehničkog izuma. Ona oblikuje ono što stvaramo kako bi odražavala sebe i svoje primitivne korene. Pretvara nas u svoje pione.

Zanemariti ove zakone znači raditi protiv sebe. Odbaciti mogućnost saživljavanja sa ljudskom prirodom samo znači osuditi sebe na ponašanje koje nismo u stanju da kontrolišemo, na konfuzne emocije i osećaj bespomoćnosti.

Cilj *Zakona ljudske prirode* jeste da vas uputi u sve aspekte ljudskog ponašanja i osvetli njegove duboko ukorenjene uzroke. Ako prihvatite da vas vodi, knjiga će radikalno promeniti način na koji opažate ljude i postupate prema njima. Radikalno će promeniti način na koji opažate sebe. I te promene dešiće se na sledeće načine:

Prvo, Zakoni će vas pretvoriti u smirenog i promišljenog posmatrača ljudi i pomoći će vam da se oslobodite svih emocionalnih drama koje vas nepotrebno iscrpljuju.

Provođenje vremena s ljudima u nama pokreće strahove i nesigurnost u vezi sa načinom na koji nas opažaju. Kada osetimo takve emocije, veoma je teško proceniti ljude, budući da smo upućeni na svoja osećanja i stoga vrednujemo ono što govore i rade, polazeći od *ličnih* preokupacija – da li im se sviđam ili ne? *Zakoni* će vam pomoći da izbegnete tu zamku, jer će vam pokazati da ljudske emocije i ponašanje imaju duboke korene. Ljudi proživljavaju neke želje i razočarenja, koja postoje u njima godinama ili decenijama. Kad se u jednom trenutku nađete na njihovom putu, postajete zgodna meta za njihov bes i frustracije. Oni na vas projektuju one kvalitete koje žele da vide. U većini slučajeva, ne odnose se prema vama kao prema individui.

Ovo ne treba da vas ljuti; naprotiv, treba da vas učini slobodnim. Knjiga će vas naučiti da njihove komentare, bes i trenutke netrpeljivosti ne doživite lično. Što ih čvršće prigrlite, biće vam lakše da na njihovo ponašanje ne reagujete emotivno, već da pokušate da shvatite korene iz kojih ono proizlazi. Onda ćete celoj stvari pristupiti mnogo smirenije. I što ovakav stav u vama bude dublje ukorenjen, to ćete manje biti skloni moralisanju i osuđivanju drugih; umesto toga, prihvaćićete ih sa svim njihovim manama i nedostacima koji su deo ljudske prirode. Što tolerantniji budete prema ljudima, više će vas voleti.

Drugo, Zakoni će vas naučiti da znalački tumačite znakove koje ljudi ne prestano odaju, omogućujući vam da mnogo pravilnije procenjujete njihov karakter.

Ako obratimo pažnju na ponašanje ljudi, obično nastojimo da njihove postupke što brže smestimo u neke kategorije, ili donosimo preuranjene

zaključke (pa se zadovoljavamo rasuđivanjem koje odgovara našim predubeđenjima), ili prihvatamo njihova samoživa objašnjenja. Zakoni će vas osloboditi te navike i pokazati koliko malo znate o ljudima i koliko prvi utisak može da vas zavede i prevari. Postaćete usporeniji, nećete verovati svom prvom utisku i naučićete da *analizirate* ono što vidite.

Naučićete da stvari razmatrate u binarnim opozicijama – kada se ljudi razmeću samopouzdanjem i energičnošću uvidećete da često na taj način skrivaju svoju nesigurnost i odsustvo snage. Shvatićete da se ljudi neprestano igraju određene uloge u javnosti, predstavljajući sebe kao progresivne ili sve-tačke ljude, ne bi li što bolje prikrili svoju mračnu stranu. Primetićete njene znake kako cure u svakodnevnim situacijama. Kad preduzmu nešto što se ne poklapa sa njihovim karakterom, zapazićete da ono za šta se čini da im nije svojstveno, zapravo je najverovatnije njihov istinski karakter. Ako su ljudi u suštini lenji i budalasti, pokazaće to na jedan ili drugi način, a primetićete to pre nego što vam njihovo ponašanje naudi. Sposobnost da se nasluti prava vrednost ljudi, njihov stepen odanosti i savesnosti jedna je od najvažnijih veština koju možete imati, i koja će vam pomoći da izbegnete loše poslovne saradnike, partnerstva i odnose koji vam mogu zagorčati život.

Treće, Zakoni će vam omogućiti da na vreme prozrete i nadmudrite toksične tipove koji se po pravilu pojavljuju na vašem životnom putu i teže ka tome da vam nanesu dugoročnu emocionalnu štetu.

Agresivni, zavidljivi i manipulativni ljudi po pravilu skrivaju ove osobine. Naučili su da istupaju šarmantno prilikom upoznavanja, da koriste laskanje i slična sredstva kako bi nas razoružali. Kad nas iznenade svojim lošim ponašanjem, osećamo se iznevereno, ljuto i bespomoćno. Oni stvaraju stalni pritisak, znajući da na taj način ovladavaju našom svešću, sprečavajući nas da pravilno mislimo i formiramo uspešnu strategiju.

Zakoni vas uče kako da unapred prepoznate ovakve ljude, što predstavlja najbolji način odbrane od njih. Ili ćete ih se kloniti, ili, predviđajući njihove manipulativne postupke, nećete biti zaslepljeni, zbog čega ćete uspešnije održati svoju emocionalnu ravnotežu. Naučićete da ih pravilno procenite i da se usredsredite na upadljive slabosti i nesigurnosti koje stoje iza svih njihovih halabuka. Nećete postati žrtva mitova koje su izgradili o sebi, što će poništiti efekat zastrašivanja od koga zavise. Razotkrićete njihove obmane i shvatiti razloge njihovog sebičnog ponašanja. Vaša sposobnost da ostanete pribrani će ih razbesneti i navesti da prekorače svoje granice i naprave grešku.

Umesto da budete oslabljeni susretima s njima, možda ćete ih čak ceniti kao šansu da ojačate i izbrusite svoje veštine i majstorstvo. Nadmudrivanje takvih tipova pružiće vam toliko samopouzdanja da ćete se moći uspešno boriti protiv najgoreg u ljudskoj prirodi.

Četvrto, Zakoni će vas naučiti istinskim polugama za motivisanje ljudi i uticanje na njih, što će vaš životni put učiniti mnogo lakšim.

Kad se susretnemo sa otporom ljudi prema našim idejama i planovima, obično ne uspevamo da argumentima ili podučavanjem promenimo

njihovo mišljenje, što ih čini još defanzivnijim. *Zakoni* će vas naučiti da su ljudi po prirodi tvrdoglavi i otporni na uticaj. Morate nastojati da smanjite njihov otpor, ali pritom ne smete nehotice pothranjivati njihovu želju za otporom. Naučićete kako da raspoznate njihove slabe strane, a da ih pritom ne uznemirite i još više ne okrenete protiv sebe. Mislićete u kategorijama *njihovog* ličnog interesa i slike o sebi koju žele da potvrde.

Razumevajući propustljivost emocija, naučićete da je jedno od najefikasnijih sredstava za postizanje uticaja u promeni vašeg stava i raspoloženja. Ljudi pre reaguju na vašu energiju i držanje, nego na ono što govorite. Oslobodićete se svakog defanzivnog stava; bićete opušteni i istinski zainteresovani za ljude, što će imati pozitivan i hipnotički efekat. Naučićete da biti uspešan vođa znači zauzeti pravi ton u svom stavu, empatiji i radnoj etici.

Peto, Zakoni će učiniti da shvatite duboku ukorenjenost sila ljudske prirode koja deluje u vama, dajući vam moć da izmenite sopstvene negativne obrasce.

Kad čitamo ili slušamo o mračnim stranama ljudske prirode, težimo da spontano isključujemo sebe iz te priče. Uvek su drugi narcisoidni, iracionalni, zavidljivi, oholi, agresivni ili pasivno-agresivni. Sebe gotovo uvek doživljavamo kao osobu koju odlikuju dobre namere. Ako zastranimo, to pripisujemo okolnostima ili drugima koji su nas primorali da reagujemo negativno. *Zakoni* će nas jednom zauvek odučiti od ovog samoobmanjivanja. Svi smo napravljeni od istog materijala i delimo iste težnje. Što pre ovo shvatite, sa većom lakoćom ćete prevazići ove moguće negativne osobine unutar sebe. Ispitaćete sopstvene motive, sagledati sopstvenu Senku i postati svesni svojih pasivno-agresivnih tendencija. To će vam olakšati uočavanje tih crta u drugima.

Takođe, postaćete skromniji jer ćete shvatiti da niste bolji od drugih onoliko koliko ste mislili. To vam neće stvoriti osećaj krivice ili umanjiti vaše samopoštovanje. Baš naprotiv: zahvaljujući tom uvidu, sebe ćete doživeti kao integrisanu ličnost koja sadrži i dobre i loše strane i odbacićete lažnu svetačku sliku o sebi. Oslobodićete se sopstvenih hipokrizija i bićete slobodni da budete ono što u stvari jeste. To će vam doneti naklonost i poštovanje.

Šesto, Zakoni će vas transformisati u saosećajniju ličnost, stvarajući dublje i više zadovoljavajuće veze sa onima oko vas.

Mi, ljudi, rođeni smo sa neverovatnim potencijalom za razumevanje bližnjih na nivou koji nije samo intelektualan. Tu sposobnost razvili su naši daleki preci, koji su umeli da se postave u tuđu položaj i intuitivno shvate njihove emocije i raspoloženja.

Zakoni će vas naučiti da ovu latentnu sposobnost podignete na najviši mogući nivo. Naučićete da postepeno stišavate svoj unutrašnji monolog u korist pažljivijeg slušanja. Treniraćete sebe da zauzmete tuđe stanovište što bolje možete. Koristićete sopstvenu maštu i iskustva da se uživite u njihova osećanja. Ako govore o nečemu bolnom, ukazaćete na slična iskustva iz vašeg života. Nećete biti samo intuitivni, već ćete analizirati podatke koje

dobijate i, uz empatiju, sticati uvide. Stalno ćete se kretati između analize i empatije, uvek nadograđujući ono što opažate i uvećavajući svoju sposobnost da na svet gledate njihovim očima. Primetićete i fizičku senzaciju koja se stvara iz ovog načina povezivanja.

Tokom ovog procesa biće vam potrebna izvesna mera skromnosti. Nikad ne možete tačno znati šta drugi misle i u tom pogledu možete lako praviti greške, pa zato ne treba da budete isuviše hitri u formiranju suda o drugima, već otvoreni za učenje. Ljudi su kompleksniji nego što mislite. Vaš cilj je da samo bolje shvatite njihov pogled na svet. Kad savladate ovu veštinu, ojačaćete je stalnom primenom, kao što redovno telesno vežbanje jača mišiće.

Negovanje takve empatije ima bezbrojne dobre strane. Svi smo upućeni na sebe, zaključani u sopstvenim svetovima. Izaći iz sebe i uživeti se u svet drugih je terapijsko i oslobađajuće iskustvo. Ono nas privlači filmu i drugim vidovima fikcije: uči u svet onih koji se mnogo razlikuju od nas. Ova praksa će potpuno promeniti vaš način mišljenja. Njenom primenom trenirate sebe da napustite predubeđenja, da živite u trenutku i stalno prilagođavate svoje predstave o ljudima. Uvidećete da takva fluidnost utiče na način na koji generalno prilazite problemima – opazićete da se poigravate alternativnim mogućnostima i perspektivama. A to je suština kreativnog mišljenja.

Najposle, Zakoni će izmeniti način na koji gledate sopstveni potencijal, čineći vas svesnim višeg, idealnog „ja” unutar vas, koje ćete želeti da ispoljite.

Ljudi u sebi nose dva „ja” – jedno više i jedno niže. Ono niže teži da prevlada. Njegovi impulsi povlače nas nadole, podstiču naše emocionalne reakcije i navode nas da sebe postavljamo iznad drugih. Ono čini da se držimo neposrednih zadovoljstava i uživanja, i uvek je na liniji manjeg otpora. Ono nas navodi da odustanemo od svog mišljenja i usvojimo stavove grupe kojoj pripadamo.

Impuls višeg „ja” osećamo onda kad iskoračimo iz sebe, kad težimo da uspostavimo dublje veze s drugima, da se potpuno predamo svom poslu, da razmišljamo umesto da reagujemo i da otkrijemo ono što nas čini jedinstvenim i neponovljivim. Niže „ja” predstavlja animalnu i nazadnu stranu naše prirode, u koju je lako skliznuti. Više „ja” je humanija strana naše prirode, koja nas čini samosvesnim i misaonim bićima. Pošto je ova strana slabija, njeno osvajanje i život po njenim principima zahteva veći napor volje i intelektualno naprezanje.

Ostvarenje ovog višeg i idealnog „ja” predstavlja naš glavni cilj, jer nas njegovo ostvarenje čini ljudima u pravom smislu te reči. Ova knjiga će vam pomoći da ostvarite pomenuti cilj tako što ćete postati svesni mogućih pozitivnih i aktivnih elemenata sadržanih u svakom zakonu.

Kad steknete svest o svojoj sklonosti ka iracionalnom, naučićete u kojoj meri emocije utiču na vaše mišljenje (1. poglavlje) i steći sposobnost da ih ostavite po strani i postanete istinski racionalno biće. Kad shvatite da je naš stav prema životu uzrok onoga što nam se dešava i da je naš duh po prirodi

sklon strahu (8. poglavlje), naučićete kako da iskujete ekspanzivan i neustrašiv stav. Kad postanete svesni svoje sklonosti za poređenjem sa drugima (10. poglavlje), doživete to znanje kao povod da se istaknete svojim radom, da se divite ljudima koji su postigli velike stvari i da budete inspirisani njima i oponašate ih. Primenjivaćete ovu magiju na sve svoje primarne kvalitete, koristeći uvid u ljudsku prirodu kako biste se oduprli impulsima svog nižeg „ja”.

Kada je reč o knjizi koja je pred vama, razmotrite stvari na sledeći način: uskoro ćete postati šegrt koji proučava ljudsku prirodu. Razvijaćete neke veštine – kako da posmatrate i procenite karakter svojih bližnjih i uvidite svoje dubine. Radićete na ispoljavanju svog višeg „ja”. A kroz praksu ćete postati pravi znalac, sposoban da se odbrani od najgoreg što ljudi mogu izliti na vas i uobličiti sebe u racionalnijeg, samosvesnijeg i produktivnijeg pojedinca.

„Čovek će postati bolji kad mu pokažete kakav je.”

Anton Čehov